

Ympäristö- ja ilmasto-ohjelma Järvi-Suomen alueelle

Kuluvan vuoden aikana laaditaan ympäristö- ja ilmasto-ohjelma Järvi-Suomen alueelle vuosiksi 2021-2027 (MDI). Hanke kattaa Etelä-Savon, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan sekä Pohjois-Savon ELY-keskusten alueet. Osana tätä työtä ovat asiantuntijahaastattelut keskeisten asiantuntijoiden kanssa.

MTK-Kaakkois-Suomen näkemykset suunnitelmaan 'Ympäristö- ja ilmasto-ohjelma Järvi-Suomen alueelle vuosiksi 2021-2027)

(haastattelu ja vastaukset MDI:n kysymyksiin annettu 14.6.2019):

Alueelliset tarpeet

Millaisia ovat Järvi-Suomen (oman ELY-alueesi) alueelliset erityispiirteet, jotka pitäisi osata huomioida alueen ympäristö- ja ilmasto-ohjelman laadinnassa?

Järvi-Suomessa yleisesti on erityispiirteenä Saimaa.

Etelä-Karjala ja Kymenlaakso: erityispiirteenä voi mainita metsät.

Kaakkois-Suomi on Euroopan ja maailmankin mittakaavassa ainutlaatuinen metsäteollisuuskeskittymä. Teollisuuden puun käyttö erityisesti Etelä-Karjalassa on omaa luokkaansa. Raakapuun käyttö v. 2018 (Luke): yhteensä 74 miljoonaa kuutiometriä, josta lähes viidennes, 14 miljoonaa kuutiometriä, kului Etelä-Karjalassa. Yli kahdeksan miljoonan kuutiometrin raakapuun käyttöön päästiin sekä Keski-Suomessa että Kymenlaaksossa.

Tämän myötä korostuu teollisuuden merkitys ohjelmaan sitouttamisessa. Kysymys on koko ketjusta, teollisuuden puun tarve lisääntyy. Näkisin, että lähtökohtaisesti kannattaa puu tuottaa alueella, jos vaihtoehtona on tuontipuu teollisuuden kasvavana raaka-aineena. Omalla alueella tuotettaessa voidaan ihan eri tavalla hallita ympäristö- ja ilmastotekijöitä. (Koskee tietenkin myös peltoviljelyä ja karjaloutta.)

Peltojen ja metsien tuottavuudesta huolehdittava.

Tuottavat pellot sitovat kasvustoonsa ja maaperään hiiltä. Kasvaessaan metsät sitovat noin puolet koko maan kasvihuonepäästöistä. Lisäksi pitkäaikaisiin puutuoteisiin sitoutuu merkittävä määrä hiiltä.

Millaisia haasteita ohjelman laadintaan mielestäsi liittyy? Entä millaisia vahvuuksia alueella on asiaan liittyen? (yleisellä tasolla, mutta myös hallinnollisesti)

Vahvuuksia: tahtotilaa löytyy ja ympäristötietoisuus jäsenistön keskuudessa kasvanut.

Matkailuelinkeinojen kannalta (alueella tärkeitä elinkeinoja) tämä on olennaista (myös imagosyistä). Samoin puhtaan ruuan tuotannossa. Saimaa (vesistöalueet) halutaan jättää seuraaville sukupolville hyvässä kunnossa, kuten pellot ja metsät ylipäänsä, mielellään paremmassa kuin itse ne sai.

Haasteita: maatalouden heikko kannattavuus. Maatalouden heikko kannattavuus voi hidastaa tai estää ilmastomuutoksen kannalta välttämättömät investoinnit ja parhaan teknologian hyödyntämisen tai käyttöön ottamisen.

Jos maatalous elinkeinona on kannattavalla tasolla, on realistista odottaa ilmaston- ja ympäristönsuojelullisten asioiden olevan käytännössä paljon suuremmassa roolissa kuin tilanteessa, jossa kannattavuus on heikkoa. Tässä iso merkitys on tulevan hallituksen päätöksillä, samoin CAP 2021-2027 ratkaisulla, joita vielä emme tiedä. Toki hallitusohjelman linjaukset ovat lupaavia, mutta suuri joukko kysymyksiä vaatii tarkempia selvityksiä (työryhmät).

Millaisena näet Järvi-Suomen alueen (oman ELY-alueesi) vesistöjen kuntoon liittyvät tarpeet kokonaisuutena?

Hyvinkin paikallisesti saattaa olla tarpeita (ei niin hyvässä kunnossa olevat vedet). Yleisesti vedet ovat hyvässä kunnossa – se onkin tärkeää niin matkailun kuin esimerkiksi kotieläin- ja yleisemmin maataloustuotannon kannalta. Puhdas vesi ja puhdas ruoka.

Haasteita vesistöjen kunnan kannalta saattaa tulla myös maa- ja metsätalouden ulkopuolelta. Esimerkkinä Lappeenranta kaupungin mahdollinen tuleva ratkaisu kaupungin viemäriverkostojen purusta Saimaaseen. On imago- ja vetovoimatekijä.

Millaisena näet Järvi-Suomen alueen (oman ELY-alueesi) ilmastonmuutokseen liittyvät tarpeet kokonaisuutena?

Ilmastonmuutoksen torjumisessa ei pitäisi tehdä ylilyöntejä. Omalla alueella viljelijöiden keskuudessa vaalien yhteydessä tapahtui osin 'kylästämispiirteen ylittymistä'. Koettiin, että maa- ja metsätaloustuottajat nostettiin tikun nokkaan. Pitää muistaa, että maataloudesta aiheutuu suuruusluokaltaan noin 10 prosenttia Suomen kasvihuonekaasupäästöistä. Viljelijäväestön kylästyminen ilmeni mm. kommentteina, että vaikka maassamme lopetettaisiin kaikki ruuantuotanto, se ei pelastaisi maapalloa. Vastakkainasettelua tulee välttää, sillä jokainen myönteinen toimenpide vie kokonaisuutta eteenpäin.

Karjatilojen määrä on alueella vähentynyt, mikä osaltaan on pienentänyt kasvihuonekaasupäästöjä, mutta samaan suuntaan on vaikuttanut maa- ja metsätaloudessa tehdyt toimet (Esim. Kouvolan kasvihuonekaasupäästöt: peltoviljelyssä päästöt alentuneet 53 vs. 46,7 kt CO₂ ekv. v. 1990 vs 2017).

Millaisena näet Järvi-Suomen alueen (oman ELY-alueesi) luonnon monimuotoisuuden liittyvät tarpeet kokonaisuutena?

Luonnon monimuotoisuuskeskustelussa alueella korostuu metsäluonto ja keskustelu sen ympärillä. Kommentointia ja keskustelua on tosin käyty jo vanhastaan. Esimerkkinä voi mainita biologi Seppo Vuokon kuvauksen (hän viittaa karttaan Suomen metsävaroista v:lta 1850), jonka mukaan vain kymmenesosalla Etelä-Suomen maa-alasta oli metsää runsaasti ja muualla oli puutetta ainakin tukkipuusta. Kaakkois-Suomessa alkoi tuolloin olla puutetta jo polttopuustakin. Tämä keskustelu käytiin siis lähes 200 vuotta sitten.

Objektiivisten indikaattorien käyttö on oleellista, kun halutaan monimuotoisuuden köyhtymistä estää. Vuokon mukaan uhanalaisten lajien määrä ei sovi metsätalouden ekologisuuden mittariksi:

1. uhanalaisten metsälajien lukumäärä on saatu kasvamaan, kun tarkasteluun otetaan yhä vain uusia eliöryhmiä (kuten esim. sääsket, punkit, valeskorpionit).
2. suurin osa uhanalaisista lajeista on erikoisten elinympäristöjen lajeja, kuten lähteiden, purojen, kallioiden tai lehtojen lajeja.

Tulevat toimenpiteet

Millaisia käytännön toimenpiteitä tulisi tehdä ympäristö- ja ilmasto-ohjelmaan liittyen? Mitkä toimijat ovat mielestäsi keskeisiä?

Keskeistä on mahdollisista lisätoimenpiteistä aiheutuvien kustannusten kompensointi. Keskeisiä toimijoita ovat kaupungit ja kunnat sekä maakunnat; maanomistajat ja maaseutuyrittäjät. Toimia on paljon erilaisia ja ne ovat hyvin tiedossa (esim. MTK:n ilmasto-ohjelma ja vesiensuojelun tavoitteet). Tässä muutama esimerkki:

Ilmasto-ohjelma: Maatilojen energiatehokkuuteen panostetaan. Maatiloilla tehdään energiakatselmuksia ja energiasuunnitelmia, joiden pohjalta voidaan lisätä huomattavasti maatilojen energiatehokkuutta ja energiansäästöä.

- › *Teknologiakehitys mahdollistaa polttoainekulutuksen vähentymisen ja kehityksen tulisi nopeutua.*
- › *Biokaasutuksella lisätään lannan käyttöä energiantuotannossa ja ravinteiden kierrätyksessä.*
- › *Peltojen raivaustarvetta vähennetään kehittämällä tilojen välistä rehukauppaa, kannustamalla edelleen lannan vastaanottamista sekä tilusjärjestelyillä.*
- › *Kannustetaan maatalojen investoimaan teknologiaan, joka vähentää maatalouden kasvihuonekaasupäästöjä kuten esimerkiksi täsmäviljelyteknologialla.*
- › *Korvataan erityisesti tuontivalvauksen käyttöä kotieläintuotannon rehustuksessa kotimaisilla elintarviketeollisuuden sivutuotteilla ja kierrätysvalvauksella.*
- › *Ilmastovaikutukset lasketaan tuotettua biomassaa, esimerkiksi viljakiloa kohti samoin kuin ruuan ravintoarvoa kohti, mikä kannustaa kestävään tehostamiseen ja ohjaa tuotantoa kohti pienempiä päästöjä.*
- › *Tilatasolla tuotantoa ohjataan parhaiten kasvaville lohkoille, jolloin päästöt tuotettua satokiloa kohti ovat pienemmät.*
- › *Tilusrakenteita parantamalla lyhennetään kuljetusmatkoja, tehostetaan viljelyä ja lisätään heikkotuottoisten ja ruuantuotannolle merkityksettömien peltomaiden metsitysmahdollisuuksia.*
- › *Kotimaisen ruoan arvostusta lisätään kuluttajaviestinnällä, mikä vähentää kotitalouksien ruokahävikkiä.*
- › *Tuotetaan mahdollisimman korkealaatuisia tuotteita ja suositaan sopimustuotantoa, jolloin tarjonta ja kysyntä kohtaavat mahdollisimman hyvin ja hävikki pienenee.*
- › *Turpeen energiakäyttöä pienennetään hallitusti. Kasvu- ja kuiviketurve ovat käytössä jatkossakin, koska kasvuturve on luonnollinen kasvualusta puutarhoissa. Kuiviketurve on välttämätöntä eläinten hyvinvoinnille sekä vesienhoidolle, koska se pidättää hyvin virtsan typen talteen.*

Millä tavoin ympäristö- ja ilmasto-ohjelma kytkeytyy yleiseen aluekehittämiseen? (esim. strategiat ja ohjelmat)

Saimaa Geopark (maakunnat ja kunnat): tavoitteena on alueen kestävä taloudellinen kehittäminen geoturismin avulla

Etelä-Karjalan maakunnallinen luontoryhmä (Etelä-Karjalan maakuntaliitto): tarkoituksena on tarkastella Etelä-Karjalan luontokokonaisuuksia (yhtenäiset alueet, viheryhteydet ja –käytävät jne.)

Pien-Saimaan kunnostushankkeet (Lappeenrannan ympäristötoimi, v:sta 2013); Pisa ja Pisara

Canemure -hanke Suomi/Lappeenranta/E-Karjala (Lappeenrannan ympäristötoimi)

Fennoskandian vihreä vyöhyke (Green Belt) (KI ja E-K maakuntaliitot):

1. Turvata luonnon monimuotoisuutta
2. Kehittää alueen elinkeinoja, kuten luontomatkailua, ja sosiaalista hyvinvointia perustuen alueen ainutlaatuiseen luontoon, geologiseen monimuotoisuuteen sekä kulttuuriperintöön
3. Edistää ympäristöllistä kestävyttä alueidenkäytön suunnittelussa ja aluekehittämisen koordinoinnissa
4. Lisätä ympäristötietoisuutta ja osallistumista kaikilla tasoilla

Hiilineutraali Kymenlaakso 2040 (Kymenlaakson maakuntaliitto)

Kouvolan kaupungin ympäristöohjelma 2017-2020

Kouvolan ympäristötavoitteet ('Ympäristö 2030 - Kouvolan ympäristötavoitteet')

Millaisia resursseja (esim. taloudelliset, henkilöstö-, osaaminen) tarvittaisiin ympäristö- ja ilmasto-ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi?

Tarvitaan relevantteja ja valideja, tutkimukseen perustuvia mittareita/indikaattoreita.

Tutkimusta on tehtävä ja tutkimustulosten pohjalta (osaaminen ja asiantuntijuus) myötä suunnitelmia ja toimia. Esimerkiksi voidaan laskea ilmastovaikutuksia tuotettua viljakiloa kohti tai ruuan ravintoarvoa kohti. Tämä kannustaa kestävään tuotannon tehostamiseen ja edelleen kohti pienempiä päästöjä.

Oleellinen kysymys on rahoituksen ratkaiseminen.